

4. ÜNİTE

İKİ SAVAŞ ARASINDAKİ DÖNEMDE TÜRKİYE VE DÜNYA (1919-1938)

4. 1. ATATÜRK DÖNEMİ İÇ POLİTİKADAKİ GELİŞMELER

4. 1. 1. I. Meclis ve II. Meclis

- 23 Nisan 1920'de kurulan TBMM, I. Meclis olarak bilinir.
- I. Meclis Millî Mücadeleyi yönetmiştir. Meclisin amacı düşmanı yurttan atmak ve yurttaki bağımsızlığı sağlamaktır.
- Mustafa Kemal Paşa I. Grup diye bilinen Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu'nu kurdu. Diğer milletvekillerinin oluşturduğu gruba da II. Grup adı verildi.
- Millî Mücadele Dönemi sona erince TBMM, 1 Nisan 1923'te seçimlerin yenilenmesine karar verdi.
- 1923'te Mustafa Kemal'in kurduğu I. Grup (Halk Fırkası) çoğunluğu elde etti.
- 11 Ağustos 1923'te toplanan II. Meclis'in ilk faaliyetlerinden biri, 23 Ağustos 1923'te Lozan Barış Antlaşması'nı onaylamak oldu.
- 13 Kasım 1918'de fiilen işgale uğrayan İstanbul, 6 Ekim 1923'te düşman işgalinden kurtarıldı.

4. 1. 2. Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri ve Karşılaşılan Tepkiler

- Demokrasi, bir milletin iyi, güzel ve mutluluk içinde yaşaması için kullanılan en iyi yönetim sistemidir.
- Halkın yönetime katılımı olarak bilinir.
- Cumhuriyet ise demokrasinin uygulama biçimidir.
- Demokrasilerin en önemli unsuru farklı görüşlerdir.
- Görüşlerin serbestçe teşkilatlandırılması siyasi partilerle gerçekleştirilir.
- Ülke yönetiminde söz sahibi olmak amacıyla örgütlenen bu gruplara, siyasi partiler adı verilir.

Cumhuriyet Halk Fırkası (Partisi)

- Millî Mücadele'nin kazanılmasından sonra Mustafa Kemal, inkılapları yapabilmek için, birlikte uyum içinde çalışabileceği kadro oluşturdu.
- Ülkede yapılacak yenilikleri parti programına almak ve yapılacak inkılapları benimseyecek milletvekillerinin meclise (II meclise) girmeleri için Cumhuriyet Halk Fırkası oluşturuldu.
- Partinin programını halkçılık ilkesine bağlıdır.
- Partiyi herhangi bir toplumsal sınıfın değil bütün halkın partisi yapmak amaç edinildi.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk partisi "Halk Fırkası" 9 Eylül 1923'te kuruldu.
- 10 Kasım 1924'te partinin adı Cumhuriyet Halk Fırkası oldu.
- Ağustos 1923'te ikinci TBMM'nin açılışı ile meclise giren C.H.P. üyeleri 1927 yılına kadar görev yaptı.
- 1950'de Demokrat Parti iktidara gelinceye kadar ülkeyi tek başına yönetti.
- Cumhuriyet Halk Partisi 1980'de kapatıldı.
- 1992 yılında ise yeniden kuruldu.

Terakkiperver (İlerici) Cumhuriyet Fırkası (Partisi) 17 Kasım 1924

- Zaferin kazanılması, sonunda, I. Meclis'in görevini tamamlaması ile II. Meclis çalışmalarına başladı.
- M. Kemal ile bazı arkadaşları görüş ayrılıklarına düştüler.
- Özellikle saltanat ve halifelik konuları ile inkılaplar konusunda görüş ayrılığına düşen kişiler ordudaki görevlerinden ayrılıp milletvekili olmak istediler.
- Mustafa Kemal'in isteği üzerine meclisin çıkardığı bir yasayla askerlik mesleğini yapanların milletvekili olmaları yasaklandı.
- Böylece ordu siyaset dışı bırakıldı.
- Ali Fuat Cebesoy, Kazım Karabekir, Rauf Orbay, Refet Bele, Adnan Adıvar yeni bir parti hazırlığına giriştiler.
- 17 Kasım 1924'te yeni bir parti kurdular.
- Parti "demokrasi"ye ve din duygusuna saygılı; ekonomide Liberalizmi destekler" ilkelerini benimsedi.
- Doğrudan inkılap hareketlerine karşı kurulan bu parti ülkedeki muhalefetin şemsiyesi oldu.
- Musul sorunu sırasında çıkan Şeyh Said İsyanını İngiltere destekledi.
- Şeyh Said isyanı gerekçe edilerek Parti, İstiklal Mahkemesi tarafından kapatıldı (3 Haziran 1925).
- Cumhuriyet tarihinin ilk muhalefet partisi olan Terakkiperver (İlerici) Cumhuriyet Fırkası kapatıldı.
- Çok partili hayat kesintiye uğramış oldu.

M. Kemal'e Suikast Girişimi (16 Haziran 1926)

- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kapatılmasından sonra yeniliklere karşı olanlar ve eski İttihatçılar, siyasal yoldan ulaşmadıkları amaçlarını Mustafa Kemal'e suikast yaparak elde etmek istediler.
- M. Kemal'e İzmir gezisi öncesi suikast girişimi ortaya çıktı. (16 Haziran 1926)
- Suikastçılar Giritli Şevki'nin ihbar etmesi sonucu ele geçirildi.
- Suikastçılar İstiklal mahkemelerinde cezalandırıldı.

Serbest Cumhuriyet Fırkası

- Çok partili hayata geçişin birinci aşaması Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılması ile başarısız olmuştu.
- Mecliste yalnız C.H.P. vardı.
- 2. dönem mecliste çalışmalarını yürütürken M. Kemal, "1929 Dünya ekonomik bunalımını aşmak amacı ile hükümetin politikalarının denetlenmesi ve yeni kadroların oluşması için yakın arkadaşı Fethi Okyar Bey'e 12 Ağustos 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı kurdurdu.
- Serbest Cumhuriyet Fırkası Cumhuriyetçi, milliyetçi, laik, Ekonomide Liberal, Karma ekonomiye karşı idi.
- Kısa sürede bu parti de büyüdü.
- M. Kemal karşıtları hızla parti etrafında toplandı.
- Laiklik aleyhtarları attı.
- Bunun üzerine parti 18 Aralık 1930'da kapatıldı.

Menemen Olayı (23 Aralık 1930)

- Tekke ve zaviyelerin kapatılması
 - Anayasanın laikleşmesi
 - Serbest Cumhuriyet fırkasının kapanması gibi etkiler Menemen olayının sebepleri arasında yer aldı.
 - Derviş Mehmet'in, Menemen'de "Din elden gidiyor! Şeriat isteriz" şeklinde halk kışkırtması sonrası Yedek subay Öğretmen Kubilay'ın olaya el koymak istediği sırada öldürülmesi ile **Menemen olayı** meydana geldi.
 - Hükümet duruma el koydu.
 - Olaya karışanlar şiddetle cezalandırıldı.
 - II. Dünya Savaşı'nın sonradan patlak vermesi ile çok partili hayata geçiş askıya alındı.
- Menemen Olayı laiklik ilkesinin yanlış anlaşıldığının bir göstergesidir.
Bu olay sonunda İnkılaplara hız verilir.

Uyarı: Serbest Fırka denemesi ve Menemen olayı ile daha ülkede Demokrasi ortamının oluşmadığı görülmüştür.

4. 2. ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI (1923-1938)

- Atatürk Dönemi Türk dış politikasında belirlenen öncelikler iki ana bölüme ayrılır:
- 1923-1930 yılları arası dış politika öncelikleri Lozan Barış Konferansı'ndan kalan sorunları çözmeye yöneliktir.
- 1930-1938 yılları arasındaki Türk dış politikasının önceliklerinde ise 1930'lu yıllarda Almanya ve İtalya'nın saldırgan ve yayılmacı politikaları sonucu yaklaşan II. Dünya Savaşı tehlikesine karşı alınacak tedbirlere yöneliktir.
- Türkiye güvenliğini sağlamaya yönelik bölgesel ittifaklar kurarken 1932 yılında da Milletler Cemiyeti'ne üye olmuştur.

4. 2. 1. Türkiye-Yunanistan İlişkileri

- Lozan Barış Antlaşması'ndan sonra Türk-Yunan ilişkilerinde nüfus mübadelesi ve patrikhane önemli bir yer tutar.
- Lozan Barış Antlaşması'na göre 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan önce İstanbul'da yerleşik olan Rumlar ve Batı Trakya'daki Türkler dışında kalan, Türkiye'deki Rumların ve Yunanistan'daki Türklerin mübadelesi (değişimi) kararlaştırıldı.
- Yunanistan, İstanbul'da mümkün olduğu kadar fazla sayıda Rum bırakmak istiyordu.
- 10 Haziran 1930'da Ankara'da imzalanan bir antlaşmayla yerleşme tarihlerine bakılmaksızın İstanbul Rumları ile Batı Trakya Türklerinin hepsi "yerleşik" sayıldılar.
- Türk-Yunan antlaşmanın imzalanmasında İtalya'da Mussolini liderliğinde kurulan faşist yönetimin etkisi oldu.
- Türk-Yunan ilişkilerini etkileyen Patrikhane sorununa iki ülkenin bakışı farklı idi.
- Yunanistan Uluslararası Lahey Adalet Divanına götürmeye çalışarak çözmeye yöneldi.
- Patrikhane sorununu Türkiye bir iç sorun olarak gördü.
- Patrikhanenin Türk kanunlarına bağlı olduğu, evrensel (ekümenik) statüsünün tanınmayacağı ve dinî bir meseleden dolayı Türkiye'nin iç işlerine karışılmayacağı mesajı güçlü bir şekilde verildi.
- Nüfus mübadelesi sorununun çözülmesinden sonra Yunanistan Başbakanı Venizelos, Türkiye'yi ziyaret etti.
- 30 Ekim 1930'da Türk-Yunan Dostluk Antlaşması imzalandı.
- 1934'te Venizelos, Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterdi
- Türkiye ve Yunanistan arasında kurulan dostluk ve iş birliği ortamı, 1950'li yıllarda başlayacak olan Kıbrıs Sorunu'nun ortaya çıkmasına kadar devam etti.
- Yunanistan Başbakanı Venizelos ile Dışişleri Bakanı Mihalokopalos 26 Ekim 1930 tarihinde İstanbul'a geldi.
- 30 Ekim 1930'da Ankara'da Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaşma ve Hakem Antlaşması imzalandı.
- Atatürk ve Venizelos "iki komşu devletin düşmanca değil dostluk içinde yaşaması"nın yararlı olacağını belirtti.

4. 2. 2. Türkiye-İngiltere İlişkileri ve Musul Sorunu

- İngiltere, I. Dünya Savaşı'nın sonunda, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın daha mürekkebi kurumadan 3 Kasım 1918'de Musul'u işgal etti.
- Türkiye, Misak-ı Millî sınırları içinde yer alan Musul'u geri alabilmek için Lozan'da büyük bir uğraş vermişti.
- Musul Meselesi'nin Türkiye ile İngiltere arasında ikili görüşmelere bırakılması kabul edildi.
- Taraflar arasında ikili görüşmeler 19 Mayıs 1924'te İstanbul'da Haliç Konferansı adı altında başladı.

-İngiltere Musul meselesini Milletler Cemiyetine taşıdı.

- Bu yüzden görüşmelerden bir sonuç elde edilemedi ve mesele Milletler Cemiyetine taşındı.

-16 Aralık 1925'te yapılan toplantıda Milletler Cemiyeti, Musul'un Irak'a bırakıldığını ilan etti.

-İç politikada yaşanan olumsuz gelişmeler ve iç güvenlik sorunları nedeniyle Türkiye, Milletler Cemiyetinin kararını kabul etmek zorunda kaldı.

-Misak-ı Milli' den taviz verilmek zorunda kalındı.

-5 Haziran 1926'da Türkiye ve İngiltere, Ankara Antlaşması'nı imzaladı.

-1926'da Musul konusunda varılan çözümden sonra Türk-İngiliz ilişkileri gelişmeye başladı.

-1929'da İngiltere'nin Akdeniz Filosu'nun İstanbul'u ziyareti, ilişkilerde yumuşama sürecini artırdı.

1936'da İngiltere Kralı VIII. Edward'ın ziyareti, ilişkileri olumlu yönde etkiledi.

4. 2. 3. Türkiye-Fransa İlişkileri

-Lozan Barış Antlaşması'ndan sonra Türkiye ile Fransa arasındaki ilk sorun Türkiye-Suriye sınırının tespiti olmuştur.

-Fransa'nın mandası altındaki Suriye ile Türkiye arasındaki sınırın çizilmesi için bir karma komisyon kurulması kararı alınmıştır.

-Türkiye ile İngiltere arasındaki Musul anlaşmazlığının çözümünden sonra, karma komisyonun aldığı karar 30 Mayıs 1926'da imzalandı.

-Türkiye-Suriye sınırı tam olarak belirlendi.

-Diğer bir sorun Osmanlı Devleti'nin borçları konusunda yaşandı.

- Osmanlı Devleti'nin en fazla borçlandığı ülke Fransa idi.

-Borçların ne kadar süre içinde ve hangi ülkenin parasıyla ödeneceği 13 Haziran 1928'de imzalanan bir antlaşmayla belirlendi.

-Türkiye'deki yabancı okullar sorunu, Türk-Fransız ilişkilerini etkileyen bir diğer konu başlığı oldu.

-Türkiye, konuyu iç meselesi sayarak tutumundan hiçbir ödün vermeden uygulamalarına devam etti

-Fransa ile yaşanan diğer anlaşmazlık konusu ise, Adana-Mersin demir yolunun millileştirilmesi sırasında yaşandı.

-Haziran 1929'da Adana-Mersin demir yolu bir Fransız şirketine verilmedi, Türkiye tarafından satın alındı.

-Hatay'ın statüsü konusu, Türkiye ile Fransa arasında yaşanan başka bir önemli bir sorun oldu.

-Hatay'ın 1939'da Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmasıyla mesele son buldu.

4. 2. 4. Türkiye-Sovyetler Birliği (SSCB) İlişkileri

-Türk-Sovyet ilişkilerine temel teşkil eden antlaşma, 16 Mart 1921'de imzalanan Moskova Antlaşması'dır.

-Sovyetler Birliği, TBMM'yi ve Misak-ı Milli'yi resmen tanıdı.

-Musul sorunu sırasında 17 Aralık 1925'te, Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması imzalanarak Türkiye ile SSCB arasındaki yakınlaşma devam etti.

-1936'dan itibaren Türk-İngiliz yakınlaşmasının başlaması, Türk-Sovyet ilişkilerinin zayıflamasına yol açtı.

4. 2. 5. Türkiye'nin Milletler Cemiyetine Girişi (1932)

-ABD Başkanı Wilson'un I. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya barışını sağlamak ve korumak amacıyla Milletler Cemiyetinin kurulması kararı, Paris Barış Konferansı'nda alındı.

-Milletler Cemiyeti, 10 Ocak 1920'de Cenevre'de kuruldu.

-Yunanistan'ın ve İspanya'nın önerisiyle Milletler Cemiyeti, Türkiye'yi üyeliğe davet etti.

-Türkiye, dünya barışının korunması için Milletler Cemiyeti üyesi oldu. (18 Temmuz 1932).

4. 2. 6. Balkan Antantı (1934)

-1930'da Türk-Yunan etabli sorununun çözülmesi ve Venizelos'un Türkiye'yi ziyareti iki devlet arasındaki ilişkileri iyileştirmişti.

-1932 yılından itibaren dünyada güç dengeleri değişmeye başladı.

-İtalya ve Almanya'da ortaya çıkan totaliter rejimler (Faşizm ve Nazizm)'in saldırgan ve yayılcı politikaları, Balkan Yarımadası'ndaki devletleri endişelendirdi.

-Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya, Atina'da toplanarak 9 Şubat 1934'te Balkan Antantı'nı imzaladılar

-Bulgaristan komşularından toprak talep ediyordu.

- Arnavutluk ve Bulgaristan Balkan Antantı'na katılmadı.

-Bu antant ile sınırlar karşılıklı olarak güvenlik altına alındı.

-Yugoslavya'nın paktan ayrılması ile pakt dağıldı.

4. 2. 7. Montreux (Montrö) Boğazlar Sözleşmesi (1936)

-Lozan Barış Antlaşması'na göre Boğazların her iki yakası askerden arındırılarak Türkiye'nin başkanlığında uluslararası bir komisyonun yönetimine bırakılmıştı.

-1930'lu yılların başında hızlı bir silahlanma yarışı başladı.

-İtalya Habeşistan'ı işgal etti.

-Japonya Çin'e ait Mançurya bölgesini işgal etti.

-Dünya barışını korumak ve sağlamakla yükümlü olan Milletler Cemiyeti yetersiz kaldı.

-Bu süreçte Atatürk, Milletler Cemiyetine başvurarak barışçı yolla Boğazların statüsünün gözden geçirilmesini istedi.

-Türkiye'nin çağrısı üzerine İsviçre'nin Montrö şehrinde bir konferans toplandı.

-İngiltere, Boğazlarla ilgili Türkiye'nin tezlerini desteklerken Sovyet Rusya bazı konularda karşı çıktı.

- İtalya ve Japonya ise bu sözleşmeyi imzalamak istemediler.
- 20 Temmuz 1936'da Montrö Boğazlar Sözleşmesi imzalandı.
- Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile Türkiye'nin Boğazlar üzerindeki egemenliğini sınırlayıcı hükümler kaldırıldı, Türkiye'ye Boğazlarda tam egemenlik hakkı tanındı.
- Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki stratejik önemi arttı.

4. 2. 8. Sadabat Paktı (1937)

- İtalya'nın Habeşistan'ı işgal etmesi ve doğu ülkelerini hedef alan yayılmacı siyaseti üzerine Türkiye öncülüğünde İran, Irak ve Afganistan bir araya geldiler.
- Bu ilişkilerin kurulmasında İran Şahı Rıza Pehlevi'nin 1934 yılında Türkiye'yi ziyareti de etkili olmuştur.
- Yapılan görüşmeler sonucunda İran'ın başkenti Tahran'da Sadabat Paktı imzalandı.
- Sadabat Paktı'na göre; üye ülkeler birbirlerinin iç işlerine karışmamayı, ortak sınırlara saygı göstermeyi kabul ettiler.
- Sadabat Paktı ile de doğu sınırlarının güvenliğini sağlamış oldu.
- Türkiye ile Hatay meselesi ve Irak ile toprak sorunu olan Suriye, Sadabat Paktı'na katılmadı.

4. 2. 9. Hatay Sorunu ve Hatay'ın Ana Vatana Katılması (1939)

- TBMM ile Fransa 20 Ekim 1921'de Ankara Antlaşması sonunda Türkiye-Suriye sınırı çizilmişti.
- Antlaşmada Hatay sancağında Fransa denetiminde özel bir yönetim kurulması kabul edilmişti.
- 1936'da Fransa, Suriye üzerindeki manda yönetimine son vererek Suriye'den çekilme kararı aldı.
- Fransa İskenderun ve Antakya şehirlerini Suriye'ye bıraktı.
- Bu durum Hatay Türkleri arasında büyük endişe yarattı.
- Türkiye, Hatay'ın geleceğini belirlemek için Milletler Cemiyetine başvurdu.
- Fransa ise Hatay'ın, Suriye'nin bir parçası olduğunu açıkladı.
- Milletler Cemiyeti, Hatay Sorunu'nu araştırmak için bir komisyon kuruldu.
- Milletler Cemiyeti Hatay halkının çoğunluğunun Türk olduğunu, Suriye'ye bağlanamayacağını ve Hatay'da bağımsız bir devletin kurulması gerektiğini belirtti.
- Milletler Cemiyeti, bağımsız Hatay Devleti için bir Anayasa hazırlattı (29 Mayıs 1937).
- 2 Eylül 1938'de bağımsız Hatay Cumhuriyeti kuruldu.
- İlk Cumhurbaşkanı Tayfur Sökmen oldu
- Hatay'ın 1939'da Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmasıyla sorun çözüldü..

4. 2. 10. Atatürk'ün Ölümü ve İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı Seçilmesi

- Atatürk'ün sağlığı 1937 yılının sonlarına doğru bozuldu.
- Atatürk'ün ölümüne neden olan siroz hastalığının tanısı Dr. Nihat Reşat Belger tarafından Ocak 1938'de konuldu.
- Atatürk, dinlenmek üzere 26 Mayıs 1938'de İstanbul'a gitti.
- Savarona Yatı'nda istirahat ettiyse de sağlık sorunları ağırlaşınca Dolmabahçe Sarayı'na nakledildi.
- 2 Eylül 1938'de bağımsız Hatay Cumhuriyeti'nin kuruluşu onu çok mutlu etti.
- Kendi isteği ile vasiyetnamesini hazırlattı (5 Eylül 1938).
- Servetinin büyük bölümünü Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumunun çalışmalarına kaynak olması için Türk milletine bağışladı.
- 1 Kasım 1938'de TBMM'nin açılış töreni nedeniyle hazırladığı konuşması da yine Celal Bayar tarafından meclis kürsüsünden okundu.
- 8 Kasım 1938'de durumu iyice ağırlaşan Atatürk komaya girdi.
- 10 Kasım 1938 Perşembe günü saat 09.05'te Dolmabahçe Sarayı'nda hayata gözlerini yumdu.
- Atatürk'ün naaşı 19 Kasım 1938'de Yavuz Zırhlısı ile İzmit'e oradan özel bir trenle Ankara'ya getirildi.
- 21 Kasım 1938'de Atatürk'ün naaşı, Etnoğrafya Müzesindeki geçici kabrine konuldu.
- 10 Kasım 1953'te ise ebedi istirahatgâhı olan Anıtkabir'e nakledildi.
- 11 Kasım 1938'de toplanan TBMM, Atatürk'ün en yakın silah ve fikir arkadaşlarından İsmet İnönü'yü ikinci Cumhurbaşkanı olarak seçti
- İsmet İnönü, 1950'ye kadar Cumhurbaşkanlığı görevini sürdürdü.

Atatürk'ün Ardından Ne Dediler, Ne Yazdılar?

Atatürk'ün ölümü üzerine yerel ve dünya basınında geniş yer buldu.

- Temps Gazetesi-Paris, Times Gazetesi-Londra, Sunday Times-Londra, Tahran gazetesi: İran, Socialdemokrater Gazetesi-Danimarka, Pesterloyd Gazetesi-Macaristan, Demokratia Gazetesi-Tiran, Vanşuarda Gazetesi-Barcelona, Yeni Gün Gazetesi-Hatay, Tan Gazetesi-İstanbul, Cumhuriyet-İstanbul bu gazetelerden bazılarıdır.

4. 3. İKİ DÜNYA SAVAŞI ARASINDAKİ DÖNEMDE DÜNYADA MEYDANA GELEN SİYASİ VE EKONOMİK GELİŞMELER

4. 3. 1. I. Dünya Savaşı'ndan Sonra Kalıcı Barışı Sağlama Çabaları

- I.Dünya Savaşı'nı sonlandıran anlaşmalar barış dönemini başlatmaya yetmedi.
- Yenen devletler kendilerinin belirlediği bir dünya oluşturma amacı taşıdılar.

-Kalıcı bir barış amacı ile birçok çalışma ortaya çıkmıştır.

Milletler Cemiyetinin Kurulması (10 Ocak 1920):

-ABD Başkanı Wilson, dünya barışının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla uluslararası bir teşkilatın kurulmasını istemişti.

-Paris Barış Konferansı'nda bu fikir 32 devlet tarafından kabul edildi.

-10 Ocak 1920'de merkezi Cenevre olan ve asil üyelerini I. Dünya Savaşı'nın galip devletlerinin oluşturduğu Milletler Cemiyeti kuruldu.

-Savaşta tarafsız kalmış olan devletler de asil üyeler arasına dâhil edildi.

-Kuruluşunda 18 üyeden oluşan cemiyetin üye sayısı daha sonra 63'e ulaştı.

-İtalya'nın Habeşistan'ı işgaline, Almanya'nın Avusturya'yı ilhakına ve II. Dünya Savaşı'nın başlamasına engel olamayan Milletler Cemiyeti, uluslararası pek çok sorunun çözümünde başarılı olamadı.

Locarno (Lokarno) Antlaşması (1 Aralık 1925):

-Fransız-Alman ilişkileri, Locarno Antlaşması ile karşılıklı güven çerçevesi içine girebildi.

-Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya, Polonya, Çekoslovakya ve Belçika arasında İsviçre'nin Locarno şehrinde imzalanan bu antlaşmayla devletler birbirlerinin sınırlarını tanımış oldu.

-Almanya, 1926 yılında Milletler Cemiyetine üye olarak kabul edildi.

Briand-Kellog (Bıraynd-Kellog) Paktı (27 Ağustos 1928):

Fransa ve ABD'nin öncülük etmesi ile başlayan görüşmeler, 27 Ağustos 1928'de dokuz devlet arasında (ABD, Fransa, İngiltere, Almanya, İtalya, Japonya, Belçika, Polonya ve Çekoslovakya) imzalandı.

-Türkiye ve 1929'da Sovyetler Birliği de katıldı.

-Briand-Kellog Paktı ile "savunmaya dayanmayan savaş" kanun dışı sayılmış fakat bu pakt hayata geçirilememiştir.

4. 3. 2. I. Dünya Savaşı'ndan Sonra Dünya Ekonomik Bunalımı (Kara Perşembe)

-1929 Dünya Ekonomik Bunalımı, dar anlamıyla New York Borsasının çökmesidir.

-ABD'de I. Dünya Savaşı'nın getirdiği zorluklar karşısında küçük şirketler birleşmiş ve tekeller oluşmuştur.

-ABD I. Dünya Savaşı öncesinde ve sırasında Avrupalı devletlere büyük ölçekte kredi borçlar vermişti.

-Amerikan ekonomisi sıkıntıya girince ABD yönetimi bu borçların ödenmesini istedi fakat borç alan devletlerin bunu ödemesi mümkün olmadı.

-Bu gelişmeler üzerine para politikasından sorumlu Amerikalı yetkililer, 1929 yazında kredileri kısıtlamaya karar verdiler.

-Bu karar sonrasında New York Wall Street (Niv York Vol Sitrit) Borsası düşüşe geçti.

-“Kara Perşembe” olarak adlandırılan 24 Ekim 1929 Perşembe günü on iki milyon hissenin satışa sunulmasıyla New York borsası çöktü.

-Birçok banka battı, yüzlerce şirket iflas etti, fabrikalar kapandı.

-Milyonlarca insan işsiz kaldı.

-Köylerde topraklar terk edildi.

-Pek çok kişi mal varlığını kaybetti, insanların yaşam koşulları kötüleşti.

-On yıl süren kargaşanın ardından çıkan II. Dünya Savaşı'nın en büyük sebeplerinden biri de bütün dünyayı etkisine alan bu ekonomik bunalım oldu.

4. 3. 3. İki Savaş Arası Dönemde Dünyaya Hâkim Siyasi Düşünceler ve Rejimler

Almanya'da Nazizm:

-I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Almanya'da savaşın getirdiği yıkım ve Versay Antlaşması'nın yüklediği ağır yaptırımlar sonucu birçok siyasi, sosyal ve ekonomik çalkantı yaşandı.

-Almanya'da iktidarı ele geçiren Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisinin (NAZİ) başına Adolf Hitler geçti.

-1929 Dünya Ekonomik Bunalımı'nın Alman ekonomisi üzerindeki olumsuz etkileri, Nazi Partisine iktidar yolunu açmıştı.

-Hitler; Alman ırkının üstünlüğüne, Yahudilerin zenginliğine el koymaya ve devletin kutsallaştırılmasına dayalı totaliter bir rejim kurdu.

-Naziler kendi düşüncelerinin dışındaki kişilerin ve partilerin varlığına izin vermedi.

İtalya'da Faşizm:

-Siyasi birliğini 1870'te tamamlayan İtalya sömürgecilikte geç kalmıştı.

-Benito Mussolini'nin liderliğindeki Ulusal Faşist Partinin iktidara gelmesinde etkili oldu.

-Mussolini 1926'daki ünlü Scala (Sıkala) nutkunda: “Her şey devlet içinde ve devlet için, hiçbir şey devlet dışında ve başka bir şey için değildir.” diyordu.

-İtalya'yı 1922'den 1943'e kadar diktatörlükle yöneten Mussolini, totaliter bir rejim kurdu.

-Mussolini, Akdeniz'de eski Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurmak istiyordu.

-Bu düşünce Mussolini'nin elinde millî bir idealizm hâline geldi.

-Mussolini Akdeniz'e “mare nostrum” (bizim deniz) diyordu.

Rusya'da Bolşevik İhtilali:

-1905'te Rus-Japon savaşındaki yenilginin yarattığı hayal kırıklığı ve ekonomik yükün ağırlığı, Petersburg'da bir ayaklanmaya yol açtı.

- Ayaklanma bastırıldıysa da Çar II. Nikola, Rus Meclisini (Duma) açmayı ve bazı özgürlükleri tanımayı kabul etti.
- 1914'te I. Dünya Savaşı başladığında Rusya ekonomik zorluklar ve toplumsal hareketlerle uğraşmak zorunda kaldı.
- Savaşın başlaması yaşam koşullarını iyice zorlaştırdı
- Mart 1917'de başlayan ayaklanma sonucunda Çarlık yönetimi yıkıldı.
- Bolşevikler hariç Rusya'daki bütün siyasi eğilimlerin katıldığı geçici bir hükûmet kuruldu.
- (7 Kasım 1917) ve Brest Litowsk Antlaşması ile de savaştan çekildiler.
- Topraklar kamulaştırılarak köylülere dağıtıldı, bankalar devletleştirildi.
- Kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik düzenlemeler yapıldı.
- Rusya'da kurulan bu sosyalist düzen, kapitalist devletleri rahatsız etti.
- İtilaf Devletleri'nin desteklediği Çar yanlısı Beyaz Ordu, Sovyet yönetimine karşı saldırıya geçti.
- Üç yıl süren bu iç savaş Bolşeviklerin zaferi ile sonuçlandı.
- Fakat yaşanan iç savaşta on üç milyon insan ölmüş, ekonomi alt üst olmuş, sanayi üretimi dibe vurmuş ve kitlesel açlık sorunları başlamıştı.
- Lenin, bunun üzerine NEP (Novaya Ekonomiçeskaya Politika) denen yeni ekonomi politikasını uygulamaya koydu.
- Büyük sanayi dalları, ulaşım, bankacılık ve doğal kaynaklar dışında kalan işletmelerin özel mülkiyetine izin verildi.